

DR. RÁCZ JÁNOS

The New York Times, 1957. április 6.: Amerika megszünteti a magyar menekültek befogadását

Az '56-os párhuzam erősen sántít

A történész furcsa szituációba kerül, amikor naponta találkozik az 1956-os menekültkérdés újfajta magyarázatával. Egyrészt azért, mert kutatóként a tényeket rendezi sorba, levéltári forrásokkal dolgozik, visszaemlékezéseket, újságcikkeket böngész, szakirodalmat olvas, és amennyiben szerencséje van, akkor szemtanúkkal, az események résztvevőivel beszélhet. A kialakított kép pedig nem fér össze közeli és távoli világunk híradásaival, amely a mostani menekülthelyzetet hasonlítja az akkori eseményekhez, összekötve különböző korok kényszerű vándorait, analógiacsokrot létrehozva és azt állítva: ez ugyanaz, mint akkor, 1956 őszén, amikor a magyarok mondtak nemet a dik-

szágoknak bevándorlók. Ausztriában ezért hamar elkezdődött a válogatás. Mária megjegyezte ebben az évben „Így történt” címmel megjelent visszaemlékezésében, hogy az Amerikai Egyesült Államok angolul beszélő mérnököket és orvosokat várt. Ráadásul, tehjük hozzá, nem volt szükségük sem a betegekre, sem az öregekre, legfeljebb azok jöhettek még számításba, akiknek rokonai éltek az észak-amerikai szuperhatalomban. A kommunista párthoz köthető kapcsolatok is gyanúsak voltak számukra, félték az ügynököktől.

Az Amerikai Egyesült Államok hiába volt a legkedveltebb célpontja a menekülteknek, sokak számára pusztá vágyalom maradt. Kovács Attila, az egykori szabadságharcos pesti srác elbeszélése szerint azért választotta Franciaországot, mert nem támasztottak semmilyen feltételt. A menekülteknek egyáltalán nem volt szimpatikus az amerikai eljárás. Figyelembe véve a hatalmas tengerentúli ország gazdasági erejét, meglepő, hogy 35 ezer honfitársunkat fogadtak csak be. Ráadásul az addig alkalmazott szigorú kvótarendszert csak ideiglenesen függesztették fel. A *The New York Times* 1957. április 6-i száma már tudatta, hogy az Amerikai Egyesült Államok úgy ítélte meg: a magyar menekültek befogadásának ideiglenes – ha úgy tetszik – vészhelyzeti eljárását megszünteti, s a kvótarendszert visszaállítja. A cikk kitért arra is, hogy a magyar menekültek ezt a hírt nagy megdöbbenéssel fogadták. A Nyugat vezető állama úgy döntött, hogy ennyi volt és nem több, keresse nek az 1956-os magyarok máshol új hazát. Nem véletlen, hogy Nixon alelnök, aki még 1956-ban meglátogatta a menekülttáborokat, azt mondta, hogy a hazájának nem szabad kijelentenie, pontosan hány menekültet szeretne befogadni. Az alelnököt valószínűleg megbénította, amikor saját maga is megtapasztalta, mennyi magyar választaná új hazájául országát. Walter Lippmann a *New York Herald Tribune*-ben nem minden keserűség nélkül jegyezte meg: „ez az ország többet is tehetne a magyar menekültekért, mint amit ma tesz”.

A humanizmus helyett inkább a kapitalizmust tüzték a zászlaikra egyes államok, amikor a menekülttáborokban feltételekhez kötötték a befogadást. A magyarok papírokkal érkeztek, kihasználva az 1956. október elején a nyugati országokban felszámolt határzárakat, hiszen azokban az időkben Európa államai külön-külön is védettek voltak.

Sőt Nyugat és Kelet között nemcsak politikai, hanem többször fizikai akadályokat is át kellett volna törni az átlépéshez, nem mehetett mindenki akarata szerint.

A magyar menekültek nem vezették félre az osztrák hatóságokat, együttműködők voltak és bizakodóak. Többségében fiatal egyedülálló férfiak érkeztek. Zárt táborokba kerültek, ahonnan papírokkal és engedéllyel lehetett távozni. Amint Király Mária elmondta nekem, nem járt abban a faluban, amely mellett a menekülttábor volt. Ám ha akarta volna, sem tehetne volna meg az ellenőrzetlen kiruccanást.

Az osztrák belügyi tárca abban volt érdekelt, hogy a magyarok minél előbb távozzanak. A nyugati segítség célja ezért a magyarok befogadása mellett Ausztria mentesítése volt a menekültek tömegeitől. A különböző országok más és más válaszokat adtak arra a kihívásra, amely Ausztriában keletkezett. Király Mária és testvérei Svájcot választották, és nem véletlenül. Ebben az országban lakott édesanyjuk egykori franciatanárnője, Cécile néni, aki minden követ megmozgatót, saját pénzét sem kímélve állást is szerzett a fiataloknak, hogy segítse a letelepedésüket. Neki köszönhetően hamarosan meg is érkeztek a vízumok. Nem mindenkinek volt ilyen mentőangyala, külhoni barátja, rokona, ismerőse. Előbb vagy utóbb választani kellett az álmok és a valóság között. Azoknak is, akik azért maradtak volna Ausztriában, mert bíztak a magyarországi helyzet javulásában, a hazatérés lehetőségében, vagy a kínzó honvágy kötötte gúzsba őket. Késlekedésre nem volt sok idő, a nyugati országok által kínált lehetőségek és helyek folyamatosan fogytak. Ez és a várakozás helyett a sorsuk jobbra fordulása vetett töretlen hit jellemezte a menekültek mindennapjait, akik végül választottak, olykor beletörődve, hogy nem pont oda sikerült eljutniuk, ahová tervezték. A befogadó államok jóváhagyása nélkül, pusztán saját döntésük alapján nem mindig oda kerültek, ahová valójában el szerettek volna jutni.

Kezdetben kétségtelenül hatalmas volt az érdeklődés a magyar menekültek iránt, amelyet nem csekély mértékben táplált az 1956. november 4-étől történtek miatt érzett nyugati lelkiismeret-furdalás is. George Mikes Angliában élő magyar humorista jó érzékkel foglalta ezt össze a *The Observer*-ben írt levelében. „Azokban a napokban a magyarok még a mi korunk romantikus hősei voltak, egy rettenthetetlen óriások nem-

zete, akiknek a fiataljai pusztá kezükkel harcoltak és orosz tankokat semmisítettek meg. A félistenek, akiknek a vakmerő bátorsága megrázta a szovjet birodalom alapjait.” Ez a kép azonban korántsem állandósult, Andreas Gémes munkájában megállapította, hogy 1956 karácsonyára Ausztriában megváltozott a hangulat. A politikusok és a média azt harsogták, hogy nem tudnak segíteni a menekülteknek, a forrásaik a végét járják. Azzal kezdték vádolni honfitársainkat, hogy visszaélnék az osztrák nép vendégszeretével, élőszködnék.

Később az angol sajtó sem tudta elfogadni, hogy némely menekült nem kívánt tovább maradni Nagy-Britanniában, szenzációhajász cikkeket írtak azokról a menekültekről, akik a szigetországi vendégszeretet helyett esetleg haza akartak térni, vagy másik országban kívántak letelepedni. Kanadában, a *Quebec Chronicle-Telegraph* 1958. szeptember 13-i cikkében már a következő szavakkal magyarázta a beilleszkedés problémáit: „Kanada nem kényeztetni el a kommunizmustól menekülőket. Melegen fogadtuk őket és segítettünk a kezdeti nehézségeikben. Ám a saját útjukat kell járniuk ebben az országban. Ez elsősorban nehéz lehet az újonnan érkezőknek. A többségük nem saját választásából érkezett ide, és Kanada a menekültek otthona. Azért jöttek, mert saját hazájukba nem tudtak visszatérni. Többeknek is a fiatal magyarok közül túl sok volt az itt élvezett szabadság. Hozzászórtak az állam által irányított élethez. Kevésbé csodálkozhatunk azon, hogy néhányan a visszatérést választották, elmenekültek a szigorú és feladatokkal járó szabadságtól.”

Olvasva ezeket a sorokat, bizony nagyon messzire kerültünk attól a képtől, hogy azt állíthassuk: az 1956-os magyar menekülteknek mindent szabad volt megtenniük és bárhová mehettek. Az igazság az, hogy a forradalom generációja sokat dolgozott a nyugati boldogulásért, és bár segítséget is kaptak, de rajtuk múltott, hogy meddig is jutottak el. A magyar menekülteket támogatók sorában pedig lelkes magánszemélyeket, ismerősöket, rokonokat és barátokat is találhatunk, akikre emlékezni legalább oly fontos lenne, mint öszintén beszélni a nyugati segítség árnyoldalairól, miközben tisztelettel adózunk a nemzetközi szervezetek munkájának is.

A szerző a Veritas Történetkutató Intézet tudományos munkatársa

Bizony nagyon messzire kerültünk attól a képtől, hogy azt állíthassuk: az 1956-os magyar menekülteknek mindent szabad volt megtenniük és bárhová mehettek. Az igazság az, hogy a forradalom generációja sokat dolgozott a nyugati boldogulásért, és bár segítséget is kaptak, de rajtuk múltott, hogy meddig is jutottak el

tatúrára, a szovjetekre, a jogtiprásokra és a reménytelenségre.

Megmaradva a kutatói szemléletnél, elkerülve minden más szempontot, érdemes néhány már egykori és még köztünk élő 1956-os honfitársunkat is idézni, elővenni korabeli angolszász sajtóanyagokat, hogy megérthessük, pontosan mi is történt. Király Mária egykori 1956-os menekült két bátyjával indult el Vácról Ausztriába. Mária csak 16 éves volt, amikor 1956. december végén vállalkozott az illegális határátlépésre. Az osztrákok összesen 187 ezer magyar elhelyezését, ellátását oldották meg. Ám nem csak a saját forrásaikra támaszkodhattak. Képtelenség lett volna nyugati szomszédunknak magában kezelni egy öszeurópai kérdést, erre nem kínált alkalmat az osztrák gazdaság. A több ezer hontalanná vált magyart segítette az ENSZ, a különböző egyházi szervezetek, a Vöröskereszt, és nem utolsósorban a nyugati államok. Amíg az osztrákoknak Mária és hozzá hasonlóan sokan menekültek voltak, addig egyes európai és tengerentúli or-

nem akarnak hallani, tolonganak a rendőrökkel és kitérnek a szálláshelyeikről? És féltéglá is repült már.

Újabb nem akarják már elfogadni a magyar állam által biztosított elhelyezést sem a menekülttáborokban, ahol szállást és az EU által előírt egészségügyi ellátást kapnának. Ha meg mégis bemennek, pillanatokon belül tovább is állnak vagy

MEGYERI DÁVID

Ga(rá)zdasági bevándorlók